

Kultursektoren er ikke bare utøverne

Det skrives mye om kultur i avisene, som artikkelstoff, anmeldelser og debatter. Nå i valginnspurten er det også relevant å reflektere over noen av de mer generelle kommentarene, fra alle partier, som problematiserer størrelsen på kulturbudsjettet. Enten det er for stort eller for lite. Man får lett inntrykk av at kultursektoren er en ren utgiftspost og at kulturarbeidere lever av fordekt sosialhjelp, og det er størrelsen på sosialhjelpen som diskuteres.

Virkeligheten er at kultursektoren bidrar med mer til det norske bruttonasjonalproduktet enn for eksempel eiendom eller teknologi. EU har brukt årene 1999 til 2003 som utgangspunkt for å undersøke kultursektorens bidrag til bruttonasjonalproduktet i EU og EØS. De slår fast at kultur bidrar med 3,2 % av bruttonasjonalproduktet i Norge, mens gjennomsnittet for EU og EØS til sammen ligger under 2 % (se: http://ec.europa.eu/culture/key-documents/doc873_en.htm). Til sammenlikning; eiendom sto i Norge for 2,7 % og teknologi for 1,3 % av bruttonasjonalproduktet. Økonomien i kultursektoren vokste fortere enn noen annen sektor innenfor EU i denne perioden, og hadde en vekst som var 12,3 % høyere enn gjennomsnittet. Og veksten i Norge var den nest høyeste, bare slått av Frankrike som hadde 3,4 %.

Hva betyr dette? Jo, det er flere enn oversetteren som tjener penger på en oversettelse. Det gjør også forlaget, redaktøren, konsulenten, manusvaskeren, korrekturleseren, bokhandelen, distributøren, de bibliotekansatte, ansatte i NRKs kultureddaksjon, undertegnede, ansatte i kulturdepartementet og kulturrådet, forelesere på universitetet ved oversetterutdannelsen, papirleverandøren, grafisk industri, bokdesigneren, arrangører av bokmesser og seminarer med flere. I tillegg kommer den utenlandske forfatteren, agenten..... Kultursektoren er ikke bare "utøveren".

Støtteordningene til kultursektoren er i virkeligheten "utgifter til inntekts ervervelse", som det het på selvangivelsen i gamle dager. Det er støtteordningene og stipendene som gjør det mulig for en oversetter å bruke tid til fordypning for å holde faglig nivå, og som muliggjør oversettelse av store monumentale verk som tar så lang tid at oversetteren ellers ville sultet før jobben var gjort og inntekten kunne mottas. Uten støtteordningene hadde mye av kulturarbeidet ikke kunnet gjøres, og økningen i bruttonasjonalproduktet hadde uteblitt, og mange mennesker hadde blitt arbeidsløse, ikke bare kunstnere.

Det er ikke synd på kunstnerne, de fleste gjør den jobben de elsker å gjøre. Men vi kan vise respekt for det de gjør og det de representerer ved å gi dem de samme rettighetene som andre yrkesutøvere i samfunnet. Skatteetaten kan hjelpe dem ved å sette seg inn i den komplekse verden av inntekter fra flere kilder som mange av kunstnergruppene lever med, og lage like regler i hele landet for hvordan dette skal håndteres, sånn at det blir mest mulig likt den behandlingen vanlige lønsmottakere får. I et valgår kunne man jo ønske at politikerne ville bry seg om at kunstnerne får samme trykkesrettigheter som andre uten å måtte betale dyre ekstrasikringer som om de var næringsdrivende, og at NAV forsto forskjellen på det å være midlertidig mellom to oppdrag som ikke betyr at du er uten arbeid, men at du har krav på sykepenger når du er syk, og det at du er arbeidsledig når det ikke er oppdrag å finne, og derfor skal ha arbeidsledighetstrygd.

Kunstnerne, som bidrar mer til bruttonasjonalproduktet enn mange andre grupper, har altså dårligere lønn og dårligere vilkår enn disse andre gruppene. Hvorfor det? Det bør vi kanskje debattere. Det kan være viktig å diskutere kvalitet i kunst, som Åmås inviterer til. Likeså mengden

kunst og antall kunstnere som Giske har vært inne på. Likevel må vi ikke glemme perspektivet om at denne gruppen er viktig for samfunnsøkonomien, og passe oss for å snakke om dem som om de var et problem.

Kunstnerne er en sammensatt gruppe hvor noen er næringsdrivende, andre lønnsinntakere uten fast ansettelse. Noen er begge deler, atter andre har enkeltmannsforetak. Dette mangfoldet kommer stort sett av at den enkelte etter beste evne prøver å tilpasse seg et byråkrati som setter regler for hvordan inntekt og trygd skal håndteres, og prøver å organisere seg så ulempene blir færrest mulig.

Listen over forbedringer som ville styrket kunstnernes levekår inneholder ikke bare bedre stipendordninger og økte overføringer. Det er like viktig med endringer som et rettferdig skattesystem som ikke diskriminerer kulturutøvere, trygdeordninger på linje med andre arbeidstakere, og rett til AFP.

Kan vi få drømme om et Kulturløft i andre departementer enn Kulturdepartementet også?

Ellen Larsen
generalsekretær